Posudek dizertační práce

MgA Martina Drozd Smutná – Co s ženskou malbou?

Předkládaná dizertační práce se odvíjí od otázky položené v názvu – co s ženskou malbou? Existuje vůbec, pokud ano, čím se odlišuje od malby, (mužské malby?), co jí charakterizuje, proč? A v neposlední řadě, jak je pojem „ženské malby“ ukotvený v nedávné historii 90. let v českém prostředí? Martina Drozd Smutná si pro prozkoumání odpovědí na tyto otázky zvolila kombinaci diskurzivní jazykové analýzy a uměleckého výzkumu. Předmětem jejího bádání se staly diplomové práce absolventů a absolventek AVU v letech 1994–2005 a také na ně publikované posudky, skrze jejichž jazyk se snažila rozklíčovat, v jakém kontextu o ženské malbě mluvíme a jaké charakteristiky jí dobový jazyk přisuzoval.

Vzhledem ke svému odbornému zaměření se nechci v posudku tolik zaměřit na kvalitu výtvarných děl, která je součástí odevzdávané dizertace. Výstava, kterou Martina Drozd Smutná uspořádala jako součást práce („Feminine Painting – It's A Masculine Thing!“) mne osobně umožnila nahlédnout slovní spojení „ženská malba“ jinak, než jsem nad ním zamýšlela doposud a umožnila mi propojit si dobové prostředí (popsané v práci skrze úvodní kapitoly a pak také skrze úryvky samotných posudků diplomových prací, na výstavě reprezentované jednak výsledky výzkumu, tak samotnými dobovými materiály) se současnou realitou, reflektovanou v její vlastní tvorbě a tvorbě dalšího zastoupeného autorstva. Text dizertační práce a výstava za mne tvoří dohromady promyšlený, komplexní celek, doplňující se a do jisté míry vyzývající se navzájem.

Co se týče výzkumné části práce, považuji ji za zdařile zpracovanou a to jak na rovině výběru zajímavého a zároveň velmi relevantního výzkumného vzorku, tak kvalitou zpracování analýzy. Pokud je hlavní výzkumnou otázkou reprezentace a vymezení ženské malby v hodnocení umění, pak právě posudky diplomových prací AVU představují ideální (a zatím málo) prozkoumaný výzkumný terén, protože představují všeobecně přijímané standardy hodnocení uměleckého práce, do jaké míry je možné je nalézt.

Práce obsahuje patřičný historický kontext a vsazuje zkoumaný vzorek (diplomové práce a jejich posudky) do historického a geografického prostředí, ve kterém vznikaly (českou uměleckou scénu na přelomu 90. a nultých let a roli AVU v hierarchii tohoto prostředí). Tento historický, společenský a kulturní kontext pak vhodným způsobem vztahuje k teoretickému pozadí – pronikání feministických teorií a teorií genderu do českého akademického i uměleckého prostředí.

K této části práce mám jednu kritickou poznámku – v některých částech (zvláště v úvodu, ale i na jiných místech) by bylo dobré předkládaná tvrzení doplnit více odkazy na literaturu nebo dobové materiály, které tato tvrzení dokládají, případně odkazy na teoretickou literaturu. Když autorka v úvodu práce odkazuje na „feminismus sociální diferenciace“, bylo by například vhodné doplnit zde citaci – konkrétní autorku/a, ze kterých vychází při použití tohoto pojmu atd. Podobně si myslím, že by se dalo uvést více teoretické literatury například o konceptu „autenticity“ (se kterým mnohé feministické teorie v sociálních vědách pracují a předpokládám, že feministická umělecká kritika velmi často taktéž). Jiným příkladem (také v samotném úvodu práce) je například tvrzení, že malba je považována (nebo byla považována) ze nepolitické médium – z čeho toto pozorování vychází, je zde zase možné odkázat na historickou práci, dobový pramen?

Metodologii výzkumu považuji za vhodně zvolenou, nicméně i zde mám jednu kritickou poznámku – Martina Drozd Smutná uvádí, že anonymizovala veškerá data, nicméně v textu pak pracuje se jmény, když cituje posudky – znamená to, že tato jména jsou pseudonyma? (pak by se čistě formálně jednalo o pseudonymizaci, nikoliv anonymizaci, která by znamenala použití např. číselných kódů místo jmen – ale to je spíše formální drobnost. Bylo by nicméně dobré to v práci ujasnit).

Moje jediná výtka zásadnějšího charakteru se vztahuje k prezentaci dat – zatímco výsledky kvantitativní analýzy jsou prezentovány (a interpretovány) relativně podrobně, o kvalitativní analýze je jenom zmínka v textu analytické části práce. Co z ní vyplynulo, jak to na výsledky kvantitativní analýzy práce navazuje, pracovalo se s těmito výsledky kvalitativní analýzy pak při tvorbě výtvarných děl? (Minimálně díla vystavená na výstavě „Feminine Painting – It's A Masculine Thing"! na mne totiž působí jako navazující právě na to, co je v závěru analýzy naznačeno – že například pojem autenticita nabývá jiného významu v kontextu děl žen umělkyň než v kontextu děl umělců, že různé metafory a různá adjektiva nabývají různých významnů v odlišných, genderovaných kontextech. Zatímco výstava samotná s tímto působivě pracuje, v textu dizertační práce tato část není rozpracovaná. Nevím, zda to lze považovat za nedostatek práce – připadá mi to spíše jako promarněná příležitost). Toto je zároveň i moje hlavní otázka, na kterou budu ráda, když zazní odpověď při obhajobě – jak se kvantitativní část práce promítla do kvalitativní a pak následně do uměleckého procesu? (protože v textu samotném a doprovodných materiálech mi chybí prostřední článek tohoto procesu, pokud si ho správně představuji).

Na závěr bych ráda Martině Drozd Smutné položila otázku, která je hlavně míněná jako podnět pro další práci a také je vedená mojí zvědavostí, jak ona sama toto téma vnímá a rozpracovává. V textu je na několika místech zmíněna a reflektována její vlastní role coby výzkumnice na jedné straně, coby ženy, coby malířky, coby absolventky AVU na straně druhé. Mluví o tom, že je sama součástí zkoumaného. Práce tak obsahuje náznaky reflexivity, na druhou stranu ale na několika místech padnou úvahy o tom, že toto nastavení nenarušuje výzkumný proces do té míry, že by nebyl vypovídající. Ve feministické sociální vědě zároveň existuje celá tradice feministické reflexivity, která s touto situací pracuje (nejvýrazněji Donna Harraway) – kritická feministická teorie v tomto ovlivnila podobou současné kritické sociální vědy obecně. Bylo by zajímavé tuto osobní a teoreticky-reflexivní rovinu propojit – to je ale skutečně spíše výzva do budoucnosti. Otázka zní – kdy, jak v konkrétních situacích se vlastní pozice autorky (mnohost jejích pozicí) projevovala, jak je řešila, co jí v tom pomáhalo? Existuje způsob, jak toto mohlo být v textu více přiznané (nejenom na úrovni „je to tak, ale nemyslím si, že to znehodnocuje výzkum"). Do jaké míry to naopak výzkum obohacuje?

Práci Martiny Drozd Smutné považuji za podnětný, kvalitně zpracovaný a promyšlený příspěvek do současné diskuze o genderových nerovnostech (nejenom v uměleckém prostředí) a do způsobu, jakým jsou provázané s jazykem, kterým mluvíme (nejenom) o umění. Práci s radostí doporučuji k obhajobě a jsem ráda, že vznikla.

Dne 20.11.2024, Mgr. Marie Heřmanová, PhD

